

TÜ haridusteaduste instituudi raamatukogu.
Foto: Maria Kilk

Ülikooli raamatukoguvõrk aastatel 2010–2021

Lilia Külv
erialaraamatukogude
peaspetsialist

Eellugu ehk kuidas kõik sai alguse

1999. aasta esimesel poolel võttis ELNET Konsortium vastu arengukava „Digitaalne Raamatukogu“. Selle peaidee oli universaalse elektroonilise infokeskkonna loomine. Kasutusele võeti integreeritud raamatukogusüsteem INNOPAC, mis hakkas ühendama seitset erinevat raamatukogu üle Eesti, sealhulgas Tartu Ülikooli raamatukogu. Tänu sellele said võimaluse INNOPACiga liitumiseks ka Tartu Ülikooli erialaraamatukogud. Loodi Tartu Ülikooli raamatukoguvõrk, mille koosseisu kuulusid Tartu Ülikooli raamatukogu ja funktsionaalsete üksustena tegutsevad erialaraamatukogud. 2000. aasta alguseks oli INNOPACiga liitunud 16 erialaraamatukogu.

TÜ erialaraamatukogud aastatel 2010–2021

Ülikooli raamatukoguvõrk on omapärane ja mitme-palgeline institutsioon. Kõiki tegevusi ja toimemisi ei ole võimalik ühes artiklis kirjeldada, kuid saab välja tuua nende aastate kõige silmapaistvamad ja olulisemad tegevused.

2010. aastaks oli integreeritud raamatukogusüsteem INNOPAC asendunud uue nimega Millennium. Erialaraamatukogude töötajatele koostati uus monograafiate kataloogimise juhend (Lilia Külvi koostatud juhendi juba kuues parandatud väljaanne). Sama aasta teadus- ja erialaraamatukogude päeval peetud ettekanne Tartu Ülikooli raamatukogu erialaraamatukogude võrgust (L. Külv) andis ülevaate, millist tööd tehakse erialaraamatukogudega ülikooli

raamatukogu peamajas ja millist tööd teevad erialaraamatukogude töötajad. Erilist tähelepanu pälvis ettekande see osa, mis kajastas grandiraamatute arvelevõtmise protsesse e-kataloogis.

2011. aasta alguseks oli erialaraamatukogude arv kasvanud 42ni, mis on läbi aegade meie võrgu kõige suurem arv erialakogusid. Erialaraamatukogude rohkus tulenes sellest, et e-kataloogi hakati hoogsalt sisestama ülikooli raamatuvara ja ülikooli üksuste juures olevatest kogudest said erialaraamatukogud. E-kataloogi kirjete sisestajatele korraldati peamajas 20tunnised kursused. Lektoriteks olid TÜ raamatukogu oma ala spetsialistid ning kursuse lõppedes said kõik osalised tunnistuse, et nad olid läbinud koolituse „Teavikute kirjeldamine Millenniumis“.

2011. aastaks oli ülikooli raamatukoguvõrgust lahkunud neli erialaraamatukogu. Neist kolm erialakogu – humanitaarraamatukogu, Euroopa kolledži ja biokeskuse raamatukogu – likvideeriti, Kaitsekolledži raamatukogust sai raamatukoguvõrguga koostöölepingu alusel liitunud raamatukogu. Sel aastal tunnustati sotsiaalteaduste raamatukogu juhatajat Maio Vanikot ERÜ teadus- ja erialaraamatukogude päeval aasta tegija tiitliga erialaraamatukogude kategoorias.

2012. aastal avati Narvas Tartu Ülikooli Narva kolledži hoone. Raamatukogu sai endale kõige kõrgemal korrusel asuvad ruumid, mille väikeselt rõdult on imeline vaade kahe riigi valdustele. Töötingimused muutusid tundmatuseni. Raamatu-

kogu juhataja Ingrid Zolotov tegi ära suure töö uue raamatukogu kordaseadmisel. Tema suur pühendumus raamatukogu tööle sai vääriliselt tasutud 2015. aastal, mil Ingridit tunnustati erialaraamatukogude kategoorias auhinnaga Teadus- ja erialaraamatukogude aasta tegu.

2013. aasta tõi erialaraamatukogude töötajatele kaasa uue tööloigu. Tartu Ülikooli digitaalarhiivi DSpace'is hakati sisestama üliõpilastöid, mida kirjeldatakse järjepidevalt ka Sierras. Nii on võimalik üliõpilastöid kätte saada kahest erinevast baasist.

2014 oli keeruline aasta kõigi erialakogude töötajate jaoks. Toimus Tallinna ja Tartu e-kataloogide ühendamine ja ühtlasi mindi üle uuele kirjete koostamise töökeskkonnale Sierra. Erialakogude töötajad said nii üld- kui individuaalkoolitusi, mis aitasid neil uue olukorraga toime tulla. Et kergemini omandada uusi reegleid, valmis erialaraamatukogude töötajate jaoks monograafiate kirjeldamise õppematerjali kaheksas väljaanne.

2015. aastal loodi Maailma keelte ja kultuuride kolledž, mille raamatukokku koondati seitse erialaraamatukogu: skandinavistika, slavistika, germanistika, anglistika, klassikalise filoloogia, hispaania ja prantsuse uuringute osakonna raamatukogud. Ühinemise tulemusena moodustus uus suur erialakogu, mis sisaldas väga suures valikus mitmekeelset kirjandust. 2015. aasta kirjepäeval esines raamatukogu juhataja Mari-Liis Tina ettekandega „Maailma keelte ja kultuuride kolledž – uue kogu ülesehitus olemasolevate erialakogude baasil“.

2016. aastal käivitus ülikooli raamatukogu ja kuue erialaraamatukogu vahel ühine projekt. Seoses ülikooli raamatukogu remondiga pakuti lugejatele õppimisvõimalust ajutistes lugemissaalides, mis asusid erinevates kohtades. Sellesse projekti kaasati kuus erialaraamatukogu: matemaatika ja informaatika, sotsiaalteaduste, maailma keelte ja kultuuride kolledži, füüsika instituudi ja biomedikumi raamatukogud ning luridicumi teabekeskus. Nende raamatukogude lahtiolekuaega pikendati kella kaheksani öhtul. Osades erialakogudes teenindasid

Tartu Ülikooli Narva kolledži hoone. Foto: Tartu Ülikool

õhtusel ajal ülikooli raamatukogu töötajad, osad kogud said pikemate lahtiolekuaegadega omal jõul hakkama. Ühise töö tulemusena saime väga meeldejääva ja positiivse kogemuse ja veel kord kinnituse sellest, et koostöö erialakogude ja peamaja vahel on väga hea. Nimeta lehes (28. nov 2016, nr 362) ilmus artikkel „Mida arvavad kolleegid erialakogudest sellest, et käime nende juures töö!“ . Nelja erialaraamatukogu töötajad said TÜ raamatukogu tänukirjad koostöö eest lugejatele parimate võimaluste pakkumisel. Need erialakogud olid matemaatika ja informaatika, sotsiaalteaduste, luridicumi ja maailma keelte ja kultuuride kolledži raamatukogud.

2017. aastal kirjutas Liis Tamm prantsuse filoloogia osakonnast magistr töö teemal „Sotsiaalmeedia kasutamine Tartu Ülikooli erialaraamatukogude turunduses Tartu Ülikooli maailma keelte ja kultuuride kolledži raamatukogu näitel“. Oma panuse magistr töö valmimiseks andsid erialaraamatukogude peaspetsialist ja TÜ maailma keelte ja kultuuride kolledži raamatukogu juhataja.

2018. aastal tekkis ootamatu olukord sotsiaalteaduste raamatukogus. Psühholoogia instituudi juhataja avaldas soovi, et nende poolt soetatud raamatud tuleb sotsiaalteaduste raamatukogust üle viia Tartu Ülikooli raamatukokku. Põhjenduseks

oli suure raamatukogu pikem lahtiolekuaeg ja raamatute kättesaadavus nädalavahetusel. Väike osa raamatutest otsustati siiski jätta sotsiaalteaduste raamatukokku.

2018. aastal peale suurt remonti palus ülikooli raamatukogu vabatahtlike abi avahoidla raamatute puhastamisel. Erialakogudest käisid abistamas Mari-Liis Rüütli (maailma keelte ja kultuuride kolledži raamatukogu), Sirje Haas (majandusraamatukogu) ja Hiie Villako (farmaatsia instituudi raamatukogu).

2019. aastal tegelesime ülikooli raamatukogust erialakogudesse deponeeritud raamatutega. Erialakogudesse deponeeritakse raamatuid, mida õppejõud kasutavad õppetöö läbiviimiseks pikema aja jooksul. Sel aastal hakati tegema ettevalmistusi erialaraamatukogudesse deponeeritud raamatute inventuuriks. Inventuuri ettevalmistamise ja läbiviimisega olid seotud nii ülikooli raamatukogu kui ka kõigi erialaraamatukogude töötajad. Töö oli mahukas, mistõttu inventuuri läbiviimise dokumendid vormistati lõplikult alles 2021. aasta esimeses pooles.

2020. aasta alguses kavandati uut katseprojekti – lugejate poolt tagastatud raamatute risttagastuse teenust. Teenuse abil oli võimalik tagastada raamatuid Tartu Ülikooli raamatukogu võrgustikus olevatesse raamatukogudesse sujuvamalt. Projektis osales 14 erialaraamatukogu, ülikooli raamatukogu ja ülikooli kantselei. Nii ülikooli raamatukogust kui erialakogudest sai laenutatud raamatuid tagastada igasse ülikooli raamatukoguvõrku kuuluvasse raamatukokku. Lugejate jaoks ei mänginud rolli see, et projektis ei osalenud kõik erialakogud. Ka nende kogude raamatuid võis tagastada igasse erialakokku või ülikooli raamatukokku. Risttagastus toimus tõrgeteta. Lugejad olid väga rahul, kiitsid teenust ja soovisid, et risttagastusega jätkataks ka edaspidi. Erialaraamatukogude töötajad kinnitasid, et raamatute risttagastus ei toonud neile lisatööd juurde. 2021. aastal jätkati teenusega ning pilootprojektist saigi toimiv teenus. Nüüd tuleb mõelda edasi, kuidas saaksime protsessi kaasata

ka väljaspool Tartut asuvad erialakogud, sest nõudlus teenuse vastu on olemas.

2020. aasta tõi kaasa koroonaviiruse, mistõttu tuli kõigil erialakogude töötajatel oma töö ümber korraldada. Iga kogu töötaja otsustas ise, kuidas sellises olukorras käituda. 25 erialaraamatukogu suleti riikliku eriolukorra tõttu, ülejäänud kogude töötajad tegutsesid vastavalt vajadusele. Raamatukogud küll suleti, kuid lugejaid teenindati endiselt. Raamatute laenutamise ja konsultandi teenuse osas tuli erialakogu töötajaga kokku leppida e-maili või telefoni teel. Laenutati vaid ettetellitud raamatuid. Lugejad said raamatud kätte kontaktivabalt. Esiolgu raamatute tagastamist erialaraamatukogudesse ei toimunud. Raamatute risttagastus jäi samuti koroonatõttu seisma. Sellele vaatamata otsustati mõne aja möödudes, et kõik ülikooli raamatukoguvõrgus olevad lugejad saavad laenutatud raamatud tagastada peakokku. Peakogust toimetati raamatud erialakogudesse.

Tartu Ülikooli Delta keskus. Foto: Tartu Ülikool

2020. aasta alguses avati Tartu Ülikooli Delta keskus. Delta keskuse üks hoone on ülikooli instituutide kasutuses õppe- ja teadushoonena. Selles Delta hoones asuvad nüüd ühises ruumis kaks erialaraamatukogu: majandusraamatukogu ja matemaatika ja informaatika raamatukogu. Tänu raamatukogutöötajate väga heale koostööle on loodud

hästi toimiv uus ja ühtne raamatukogu, kus kaks erialaraamatukogu tegutsevad ühtaegu nii eraldi olevate kogudena kui ka ühise koguna.

Aastaks 2021 oli TÜ raamatukoguvõrgus 29 erialaraamatukogu. See arv on püsinud tänaseni muutumatu. Viimane liituja raamatukoguvõrguga oli Tartu observatooriumi raamatukogu. 2021. aasta tõi kaasa uue algatuse erialaraamatukogude töös. Narva kolledži raamatukogu juhataja Urve Aja hakkas välja andma infolehte Raamatukogu, mis ilmub kord kuus. Kõik sündmused ja tegevused, mis kuu jooksul raamatukogus toimuvad, saavad kajastatud infolehes. Infoleht on mõeldud eelkõige Narva kolledži töötajate perele, kes tihtipeale ei oska aimatagi, millist tööd raamatukogus tegelikult tehakse.

2021. aasta sügisel sai sotsiaalteaduste raamatukogu hoidja Maio Vaniko Karlova sadama lähedale Emajõe äärde omanimelise pingi. Seda sündmust kajastati Kanal 2 saates „Südamesoov“. Maio tõdeb, et just pink võib olla see, mis aitab püsida aktiivne, või miks ka mitte, iseseisvalt hakkama saada.

2021. aasta tegu erialaraamatukogus nominent oli „Tartu Ülikooli raamatukoguvõrgu erialaraamatukogude risttagastuse projekti jätkusuutlik rakendamine“. Ainuüksi nominendiks olemine on TÜ erialaraamatukogudele suur tunnustus. 2022. aastal, mil aastaraamat ilmub, on võitja juba välja kuulutatud.

2021. aastat saatis endiselt koroonaviirus. Vaatamata sellele taastus aasta teisel poolel raamatukogude endine tööritm.

Aastatel 2010–2021 on erialaraamatukogude töötajatele korraldatud kaks korda aastas koolitusi, täiendkoolitusi ja infopäevi. Koolituste läbiviijaks on erialaraamatukogude peaspetsialist, kes esineb ise ettekannetega ja kutsub esinejaid nii TÜ raamatukogu erinevatest osakondadest kui TÜ eriala-

raamatukogudest. Kutsutakse ka külalisesinejaid. Põnevamad sõnavõttud on olnud TÜ Mereinstituudi raamatukogu juhataja ettekanne „Raamatukoguhoidjana Fidži saarel“, Anne Kliimaski ettekanne „Muljeid Yale'i ülikooli raamatukogus stažeerimisest“, Kõrveküla raamatukogu peaspetsialisti Merle Aasa ettekanne „Kas ühine andmebaas kogu Eestile? URRAMi ja SIERRA näitel!“ jne.

Lisaks koolitustele käivad erialakogude töötajad raamatukogusid tutvustavatel ekskursioonidel nii Eestis kui ka välismaal. On käidud Viljandis, Pärnus, Põlvas, Prahast, Stockholmis, Helsingis ja paljudes teistes kohtades. Viimasel Eesti reisirajal tutvuti Sillamäe raamatukoguga ja Narva kolledži ning Narva linnaraamatukoguga. Viimane välisreis toimus 2019. aastal Helsingisse, kus tutvuti uue, südalinnas asuva Oodi raamatukoguga.